

מה התרחש בין מתי מגד למונח פרי בקמפוס החיפאי * כיצד

גנטיקה יכולה להיות גזענית * התכתשות מילולית בין מחזאים

ומבקר־תיאטרון * „עכשיו” הולם שוב ב„סופרי דור הפלמ״ח”

עמוס עוז

„אלברט” מולדר

עמוס קולק

ברוך גיטלים

מתי מגד

פשוטים, בהירים ובוטים...” ודוגמה לסרט־פלטני שהוא מתכוון להתמודד בו, הוא הסרט כפר קאסם. לדיברי גיטלים (ששירת בצבא כמוש־צבאי ושפירסם ספר על חוויותיו בנושא זה), יוצר הסרט „רושם, כי מה שאירע בכפר־קאסם — היה אחד ממסעי־הטבח האכזריים ביותר שערכנו בחושבים הערבים בישראל...”

במהלך אותו ראיון מתמם גיטלים ומדגיש, כי בכוונתו לצאת בעזרת אמצעים קולנועיים „להילחם בתעמולת השקרים...”. האם הוא חושב שהעולם מטומטם? שאנחנו מטומטמים? שאנחנו סובלים ממחלת־השיכחה? שנשכחו השורות של נתן אלתרמן על כפר־קאסם? שנשכחה ססקיה־העקרוני של בנימין הלוי? אם זיכרונו של גיטלים קצר, הרי רק לאחרונה, כאשר החלו הפלסטינים להפיץ את סירטם כפר־קאסם, הציעה שולמית אלוני להפיץ סרטי־תעמולה שציג כיצד שפטה הדמוקרטית הישראלית את עורכי־הטבח.

גיטלים טוען, כי בכוונת סרטו לתעמלן בקמפוס אוניברסיטאיים באירופה ובי־ארצות־הברית, כדי ללכוד את לב השמאל־החדש. אלא שהוא מתעלם מכך שלא הקולנוע הפלסטיני מקומם את הקמפוסים, אלא העניין הפלסטיני.

מעניין אם גיטלים, המציג עצמו כ„מומחה לנושאי פרופגנדה בקולנוע התיעודי והעלילתי” מאמין, שניתן לכסות בעזרת סרטי־תעמולה על ערווה של חוסר מדיניות ומטרות לאומיות ברורות. או שמה ניתן גם לעשות סרטי־תעמולה בזכות קין, שרצח את הבל — ויש בכוחו של סרט כזה לשכנע?

מסתבר שבאמתחתו של התועמלן־במאי גיטלים מצוי „אגרו־קולנוע” נוסף, בצורת סרטי־עלילה באורך־מלא, לטענתו: „סרט אחד יכול לדבר אל הקהל — יותר מהרבה נואמים, ועידות, חוברות ועצומות. די אם נעריך את התרומה שהביא הסרט אכסודוס לעם ישראל ולציונות...”

בינתיים יוקרן הסרט יהודי־ערב באסיפות של המגבית־האוחדת, הנוכחים יבכו ויתרמו, כפי שהם נוהגים בכל, סירטי הסוכנות, הם היו תורמים גם אם היו מקרינים בפניהם בפעם המיידית־כמה את אכסודוס, שהביא לנו תרומות כה רבות. ושום במאי קולנוע — אפילו במאית־תעמולנית כלני רייפ־שטאל — לא ישכיל לתעמלן חוסר מטרות ברורה, שינוי בתעמולה הישראלית, יבוא רק אחרי שינוי במדיניות.

ספרים

החיים — ניסוי שלא נשלם, מאת: סלודור לוריא
ספריית אופקים — עם עובד, 171 עמודים

מי שהתעייף מקריאת סיפורת־מקורית תשושה וסיפורת המתורגמת בתשישות, ימצא את סיפרו של פרופסור סלודור לוריא (פרס־נובל בפיסיולוגיה, 1969) כהרפתקה אנושית מלהיבה. הספר מוליך את הקורא, שאינו נזקק לידע־המדעית, כמו בתוכה של יצירה מוסיקלית המפענחת את עצמה, אלא שהמסלול הוא של תולדות המדע ומרכיבי האדם: גנים, כרומוזומים, תאים, אנרגיה והומאניזם־גנטי.

אלה שדעתם השלילית על התאוריות הגנטיות־מודרניות נגזרו מתוך עולם חדש ונוונו של אלדוס האקסלי — ימצאו בספר זה את כל היפה, המסקרן והחיובי שבמערכת גוף־האדם, תוך המחשות יומיומיות ושילוב פרקי היסטוריה של האנושות עם הגות מחבר־הספר.

סלודור לוריא, שהנו מחשובי חוקרי־הסרטן בעולם, אינו חושש לקרוא תגר על יכולת העולם לסרנס בעתיד את כל בני־התמותה, אלא שהוא מזהיר מפני התורות המפלטטות עם רעיון הגבלת־הילודה והשבתת המין־האנושי שלא־בדרך־הטבע, ומוסיף שמצב זה „יביא הזדמנויות, לא סיבות, לצורות־ירישה חדשות של אנשים, שעורם שחור או אדום או לבן, של יהודים או ערבים או נוצרים, של צ'כים או אינדיאנים, אמריקאים או של ויאטינאמים. מאחר שלהשדמת־עמים כבר נימצא צידוק ברצון האלוהים, או בחוקי הג'ונגל או בצרכי הפנטגון, ייתכן שיימצא לה גם צידוק בתביעותיה של האוגניקה (*).”

לוריא מוסיף ומעלה את הטענה, שנדידות־עמים ועירוב־גזעיים מעלים את הערך הגנטי של האנושות, יותר מאשר מבחנות של מעברה.

(*) אוגניקה — שיכלול המיכלול הגנטי של אורגניזמים. מונח המשמש בעיקר בהקשר למין האנושי.

מי מריבה

פרופסור מתי מגד אינו „פרופסור גמור”, כפי שכינוהו ש״י עגנון כמה פרופסורים, מגד, שנמנה עם דור סופרי־הפלמ״ח, לא זכה בתהילה הסיפורתית שבה זכו חברי־דור הנשק בשדה־היצירה. במשך שנים הורה כסמינר אורני, ואחר־כך החליט לעבור הסבה מיקצועית לחיים האקדמיים. בדיעמל הוא השלים עבודת־דוקטורט בסיפורת על סמואל בקט (מחכים לגודו), שנחקלה אצל פרופ' שימעון זנדבנק, מעשה שגרם בזמנו להרמת גבות רבות.

יגאל אלון, ככהנו כשר־החינוך, האיץ את פיתוחה של אוניברסיטת־חיפה, כך שדוקטור מגד מצא בה כר נרחב לכישרונותיו האקדמיים. במהלך שנת־לימודים אחת (1973) הוא חלף בדילוג־קרב מדרגת מרצה למרצה־בכיר, ממרצה־בכיר לדרגת פרופסור־חבר, ונבחר כדיקן הפקולטה למדעי־הרוח. קאריירה חסרת־תקדים בנוף לימודי הסיפורת בארץ.

מילכד כהונת הדיקן, משמש מגד כראש־החוג לסיפורת־כללית, כשהוא נעזר בטוביה ריבנר, גם הוא משורר מדור־הפלמ״ח. במקביל למינויו של מתי מגד נתמנה אדם נטול תוא־דוקטור כראש־החוג לסיפורת־עברית באוניברסיטת חיפה, יעקב בהט (בכשטיק), שנתפרסם כמחבר ספרי־לימודי־מרא לבתי־ספר תיכוניים (אלו מציאות, השואל את הפרה, ועוד). מתי מגד, ריבנר ובהט ניהלו בקמפוס החיפאי חיים, אקדמיים כראות־עיניהם.

אלא שגורמים מוסמכים הפעילו לחצים על סנאט האוניברסיטה, בשל רמתם הנמוכה של החוגים ללימודי־הסיפורת, לבעלי־החוקה לא נותרה ברירה, אלא לפתוח את שערי חיפה לפני כוחות־היראה בתורת־הסיפורת, בעלי מוניטין מאוניברסיטאות אחרות. בין המומתים היו מנחם פרי (עורך כתב־העת טיון־קריאה), יעל שורק, יעל רגן וגידעון טורי (מאוניברסיטת תל־אביב) וד״ר גבריאל מוקד (אוניברסיטת ירושלים ובאר־שבע, ועורך כתב־העת עכשיו) ואחרים.

במהלך הלימודים התברר לדיקן מגד, ולראש־החוג בהט, שהסטודנטים לסיפורת עברית וכללית מגלים התעניינות מוסכנת בהצאותיהם ובהשקפותיהם של המרצים־האורחים, אשר גישתם מתיינית וביקורתית יותר. לכן החלו להצר את צעדי המרצים האורחים. שלב ראשון היה סירובם להעניק קביעות למנחם פרי, כטענה האופנתית של מה־סור בתקציב (כידוע, משלימה אוניברסיטת חיפה מגר־שחקים בן למעלה מ־30 קומות, אשר יעלה למשלם־המיסים כ־100 מיליון לירות). השלב הבא היה התכתשות־בפרהסיה בין מתי מגד, טוביה ריבנר ומנחם פרי, שבעיקבותיה נאסר על זה האחרון לדרוך בקמפוס החיפאי, וכאשר ניסה פרי להיכנס פעם, הומינה הנהלת החוג מיטרה לתוך הקמפוס. מנחם פרי המשיך לקבל את משכורתו מהאוניברסיטה, אך נאלץ להיפגש עם תלמידיו בבית־הקפה כרמל בחיפה, כעבור זמן פוטרה יעל שורק, המקורבת למנחם פרי ולכתב־העת טיון־קריאה. לאחר־מכן התפוררו החוקרים יעל רגן וגידעון טורי, אנשי מדעי הסיפורת, שמתעמים שונים לא נקלטו בחוגים־לסיפורת של חיפה. כן נוטרל הד״ר גבריאל מוקד, שהעדיף להתמסר למישרת באוניברסיטת הנגב.

אלא שתלמידי החוגים־לסיפורת בחיפה חשים היטב בצליעתה של מרכזת־האוראה. בימים אלה חתמו כבר למעלה מ־200 סטודנטים על עצומה, הקוראת לבדיקה מעמיקה של הנעשה בחוגים־לסיפורת בחיפה, ודומה שהמתרחש שם עומד להתפתח לשעור־רייה מדעית שלא היתה דומה לה בתולדות החיים האקדמיים בישראל.

שטיפת מוח

„זרמת מילים נבובות” כתב ביאליק בשירו „ראיתכם שוב בקוצר ידיכם”, וזו התחושה העולה מדי־פעם, כאשר התעמולה הישראלית מוכה שוב שוק־על־יך, אלא שתמיד מגיח גאון־יתרון זה או אחר בטענה שיש בכוחו לגאול ממחללי־התעמולה. השבוע בישר במא־סרטים אחד — ברוך גיטלים — בראיון בידעות אחרונות, בכותרת, מי מפחד מסרטי־תעמולה? את האני־מאמין שלו לרגל הפקת סרטי־תעמולה יהודי־ערב: „אנו זקוקים לאגרוף קולנועי, שימחק את הדימוי השלילי והמנאץ שהדביקו לנו יוצרי הסרטים־הפלסטיניים.”

מסתבר שגיטלים, מבקש להפריח את שקרי הפלסטינים בתמונה ובצליל ובאמצעים